

Эъломиѝ Умимиѝ **Хуқуқи** Башар

Пешгуфтор

Бо дарназардошти ин, ки этирофи қадру қимат ба ҳамаи аҳли башар хос буда, **хуқуқи** баробар ва дахлнопазири онҳо асоси озодӣ, адолат ва сулҳи умум аст;

бо дарназардошти ин, ки таҳқиру беэътиной ба **хуқуқи** башар боиси сурат гирифтани аъмоли ваҳшиенае гардидааст, ки виҷдони башариятро сахт озурда мегардонад ва эҷоди чунин дунёе, ки дар он одамон дар сухан ва ақида озод ва аз тарсу эҳтиёҷ фориғ бошанд, ҳамаҷун волотарин орзуи одамон эълон гардидааст;

бо дарназардошти ин, ки **хуқуқи** башар бояд бо ҳукми қонун ҳимоят карда шавад, то башар ҳамаҷун охиринилоҷ ба қиёми зидди зулму истибдод маҷбур нагардад;

бо дарназардошти ин, ки халқҳои Милали Муттаҳид имони худро ба **хуқуқи** асосии башар, шараф ва қимати шахсияти инсонию баробари **хуқуқи** марду зан дар Оинномаи эълон кардаанд ва қарор додаанд, ки ба пешрафти иҷтимоӣ мусоидат карда ва дар муҳити озодтар вазъи зиндагии беҳтаре ба вуҷуд оваранд;

бо дарназардошти ин, ки давлатҳои аъзо ӯҳдадор шудаанд ба эҳтироми риояи воқеии **хуқуқи** башар ва озодиҳои асосӣ бо Созмони Милали Муттаҳид ҳамкорӣ намоянд;

бо дарназардошти ин, ки ҳусни тафохуми умумӣ дар мавриди ин **хуқуқу** оҳидоҳо дар иҷрои пурраи ин ӯҳдадорӣ аҳамияти бузург дорад,

Ассамблеѝ Генералӣ

давлатҳо эълон медорад, то ҳар фард ва ҳар мақоми давлатӣ онро доиман дар мадди назар дошта бошад ва ҷидду қаҳд намоѝд, ки тавассути омӯзишу таълим ва бо тадбирҳои пешрафтаи миллию байналмилалӣ эътирофу иҷрои умумию самарбахши онҳоро чи дар миёни халқҳои давлатҳои Созмон ва чи дар миёни халқҳои қаламрави таҳти тобеияти **хуқуқи**и онҳо қарордошта ба эҳтироми ин **хуқуқу** озодиҳо ва таъмини онҳо мусоидат намоѝд.

Моддаи 1.

Тамоми одамон озод ва аз лиҳози шарафу **хуқуқ** ба ҳам баробар ба дунё меоянд. Онҳо соҳиби ақлу виҷдонанд ва бояд бо якдигар муносибати бародарона дошта бошанд.

Моддаи 2.

Ҳар як инсон бояд бидуни тафовуте, махсусан аз лиҳози наҷод, ранги пӯст, ҷинсият, забон, дин ақидаи сиёсӣ ғ ақидаи дигар, асли миллӣ ғ иҷтимоӣ, вазъи молӣ, хонаводагӣ ғ вазъи дигар тамоми **хуқуқ** ва тамоми озодиҳоро, ки дар ҳамин эъломиѝ зикр шудаанд, дошта бошад.

Ғайр аз ин дар заминаи мақоми сиёсӣ, **хуқуқӣ** ғ байналмилалии кишвар ғ қаламраве, ки фард ба он таалуқ дорад, сарфи назар аз он, ки оғе ин қаламрав мустақил аст, таҳти васоят қарор дорад, худидора намебошад ғ истиқлолияти он бо ягон тарх маҳдуд гардонида шудааст, набояд тафовуте гузошта шавад.

Моддаи 3.

Ҳар як инсон ба ҳаёт, озодӣ ва дахлнопазирии шахсӣ ҳақ дорад.

Моддаи 4.

Ҳеҷ кас набояд дар ғуломӣ ғ ҳолати маҷбурӣ нигоҳ дошта шавад; ғуломӣ ва ғуломфурӯшӣ дар ҳамаи навъҳои онҳо маън аст.

Моддаи 5.

Ҳеҷ кас набояд таҳти азият ғ муомила ва ҷазои сахт, ғайринисонӣ ғ таҳқиркунандаи шарафи ӯ қарор дода шавад.

Моддаи 6.

Ҳар як инсон, дар ҳар кучое, ки қарор дошта бошад, ба эътирофи ӯ ҳамаҷун субъекти **хуқуқӣ** ҳақ дорад.

Моддаи 7.

Ҳамаи одамон дар назди қонун баробаранд ва бидуни ҳеҷ як тафовут ба ҳимояи баробари **хуқуқӣ** ҳақдоранд. Ҳамаи одамон дар муқобили ҳар гуна таъйиде, ки хилофи ҳамин Эъломиѝ мебошад ва таҳдиди таъйид аз ҷонибе, қи набошад, ба ҳимояи баробар ҳақдоранд.

Моддаи 8.

Ҳар як инсон дар сурати поймол гардидани **хуқуқ**ҳои асосии ӯ, ки бо Конститутсия ғ қонун пешбинӣ шудаанд, барои барқарорсозии пурраи онҳо аз тарафи судҳои босалоҳияти миллӣ ҳақ дорад.

Моддаи 9.

Ҳеҷ касро худсарона дастгир, ҳабс ғ бадарға кардан мумкин нест.

Моддаи 10.

Ҳар як инсон барои муайян намудани **хуқуқу** ӯҳдадориҳояш ва муқаррар кардани асоснокии айбномаи ҷинояте, ки ба души ӯ гузошта шудааст, ба таври баробарии комил **хуқуқ** дорад, ки парванди ӯро суди мустақилу бетараф ошкоро ва бо риояи талаботи адолат баррасӣ намоѝд.

Моддаи 11.

Ҳар як инсоне, ки дар содир кардани ҷиноят гунаҳгор дониста мешавад, ҳақ дорад то замоне бегуноҳ дониста шавад, ки гуноҳаш дар мурофияи ошкорои судие, ки дар он барои ҳимояи ӯ томами инкониятҳо фароҳам оварда мешаванд, бо тартиби қонунӣ исбот нагардидааст.

Ҳеҷ касро барои содир кардани кирдоре ғ беамалие, ки дар вақти содир шудани онҳо мувофиқи қонунҳои миллӣ ғ **хуқуқи** байналмилалӣ ҷиноят ҳисоб намегардид, маҳкум кардан мумкин нест. Ҳамаҷунин нисбат ба ҷазое, ки метавонист дар вақти содир шудани ҷиноят дода шавад, ҷазои сахттар додан мумкин нест.

Моддаи 12.

Ба ҳаёти шахсӣ ва оилавии ҳеҷ як фард даҳолати худсарона намудан ва ба дахлнопазирии манзил, сирри мукотибот, шараф ва обрӯи ӯ худсарона сӯиқасд кардан мумкин нест. Ҳар як инсон **хуқуқ** дорад, ки дар мавриди чунин мудохила ғ сӯиқасд аз ҳимояи қонун истифода намоѝд.

Моддаи 13.

Ҳар як инсон ҳақ дорад, ки дар ҳудуди ҳар як давлат озодона рафтуомад кунад ва ба худ маҳалли зист интиҳоб кунад.

Ҳар як инсон ҳақ дорад, ки ҳар кишвар, аз ҷумла кишвари худро тарк кунад ва ба кишвари худ бозгардад.

Моддаи 14.

Ҳар як инсон ҳақ дорад, ки аз таъкибот дар дигар кишварҳо паноҳгоҳ ҷӯяд ва аз ин паноҳгоҳ истифода намояд.

Дар мавриде, ки таъкибот воқеан дар асоси ҷинояти ғайрисиесӣ ё кирдори муҳолифи мақсаду усулҳои Созмони Милали Муттаҳид бошад, аз ин ҳақ истифода намудан мумкин нест.

Моддаи 15.

Ҳар як инсон ба шаҳрвандӣ ҳақ дорад.

Ҳеҷ касро худсарона аз шаҳрвандӣ ё аз ҳаққи таъйири шаҳрвандӣ маҳрум кардан мумкин нест.

Моддаи 16.

Мардон ва заноне, ки ба синни балоғат расидаанд, ҳақдоранд бидуни ягон маҳдудияти нажодӣ, миллӣ ё динӣ издивоҷ кунанд ва оила бунед намоянд. Онҳо дар мавриди ақди никоҳ, дар давраи дар никоҳи якдигар будан ва ҳангоми бекор кардани он баробар ҳуқуқанд.

Ақди никоҳ метавонад танҳо дар сурати ризоияти озодона ва пурраи ҳарду тарафи ба ақди никоҳ дароянда баста шавад.

Оила рӯкни табиӣ ва асосии ҷамъият буда, ба ҳимояи ҷамъият ва давлат ҳақ дорад.

Моддаи 17.

Ҳар як инсон ҳақ дорад амволро чи шахсан ва чи якҷоя бо дигарон ихтиёрдорӣ намояд.

Ҳеҷ кас набояд аз амволи худ худсарона маҳрум карда шавад.

Моддаи 18.

Ҳар як инсон ба озодии фикр, вичдон ва дин ҳуқуқ дорад; ин ҳуқуқ аз таъйири озодонаи дин ва эътиқод, пайравии озодонаи дин ё эътиқоди худ чи бо тартиби инфиродӣ ва чи якҷоя бо дигарон, ба таври оммавӣ ё хусусӣ, дар таълим гирифтани, ибодат намудан ва расму оинҳои динӣ ва маросими роҷа кардан иборат аст.

Моддаи 19.

Ҳар як инсон ба озодии ақида ва баёни озодонаи он ҳақ дорад; ин ҳуқуқ; беамониат нигоҳ доштани ақидаи худ, озодона, бо ҳар восита ва сарфи назар аз сарҳадоти давлатӣ, ҷустуҷӯ, дастрасу интишор намудани маълумоту ғояҳо роҷа дар бар мегирад.

Моддаи 20.

Ҳар як инсон ҳаққи озодии ҷамъомадҳои ошошта ва иттиҳодияҳо роҷа дорад.

Ҳеҷ як инсон наметавонад ба ягон иттиҳодия маҷбуран ҷалб карда шавад.

Моддаи 21.

Ҳар як инсон ҳақ дорад, бе восита ё ба воситаи намоёндагоне, ки озодона интиҳоб шуданд, дар идораи корҳои кишвари худ ширкат намояд.

Ҳар як инсон дар кишвари худ ба хизмати давлатӣ ҳуқуқи баробар дорад.

Иродаи халқ бояд асоси ҳокимияти ҳукумат бошад; ин ирода бояд ба воситаи интиҳоботи давра ба давра ва бидуни сохтакорӣ, ки дар сурати маҷдудияти ҳаққи интиҳоботи умумӣ ва баробар роҷаи овоздиҳии пинҳонӣ ё тавассути шаклҳои дигари баробар, ки овоздиҳии озодонаро таъмин менамоянд, ба амал бароварда мешавад.

Моддаи 22.

Ҳар як инсон ҳамчун узви ҷамъият ба таъминоти иҷтимоӣ ва татбиқи ҳуқуқ барои ниғаҳдории шараф ва инкишофи озодонаи шахсияти ӯ дар соҳаи иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангӣ ба воситаи саъю кӯшиши миллию ҳамкории байналмилалӣ мутобиқи сохтор ва имкониятҳои ҳар як давлат ҳақ дорад.

Моддаи 23.

Ҳар як инсон дорои ҳаққи меҳнат, интиҳоби озодонаи кор ва шароити одилонаю мусоиди меҳнат ва ҳаққи ҳимоя аз бекорист.

Ҳар як инсон бидуни ягон таъйид барои кори баробар ба музди баробар ҳақ дорад.

Ҳар як коргар ба музди одилонаю қаноатбахш, ки зиндагии сазовори ҳар як инсон ва аҳли оилаи ӯро таъмин кунад, дар сурати зарурат бо дигар воситаҳои таъминоти иҷтимоӣ пурра гардонида шавад, ҳақ дорад.

Ҳар як инсон ҳақ дорад, ки иттифоқҳои касабасозмон диҳад ва барои ҳимояи манфиатҳои худ ба иттифоқҳои касабасозмон дохил шавад.

Моддаи 24.

Ҳар як инсон ба истироҳату фароғат, аз ҷумла маҳдудияти оқилонаи рӯзи кор ва руҳсатии пулакии даврӣ ҳақ дорад.

Моддаи 25.

Ҳар як инсон ба ҷунин сатҳи зиндагӣ, аз ҷумла хӯрок, пӯшок, манзил, нигоҳубини тиббӣ ва таъминоти зарурии иҷтимоӣ, ки барои сиҳатию некуаҳволии худӣ ӯ ва оилааш зарур аст, ба таъминот дар ҳолатҳои бекорӣ, беморӣ, маъҷубӣ, бесаробон мондан, пиронсолӣ ё дигар ҳолатҳои маҳрумият аз воситаҳои зиндагӣ, ки бо сабабҳои новобаста аз ӯ ба вуҷуд меоянд, ҳақ дорад.

Модарону кӯдакон ба васоят ва кӯмаки махсус ҳақдоранд. Ҳамаи кӯдаконе, ки дар ақди никоҳ ва берун аз он таваллуд шудаанд, бояд аз ҳимояи иҷтимоии баробар истифода намоянд.

Моддаи 26.

Ҳар як инсон ҳуқуқи таҳсил дорад. Ақаллан таҳсили ибтидоӣ ва миёна бояд бепул бошад. Таҳсили ибтидоӣ бояд ҳатмӣ бошад. Таълими техникӣ ва касбӣ бояд дастраси ҳамагон бошад. Таҳсили олий бояд мувофиқи қобилияти ҳар кас ба ҳама як хел дастрас бошад.

Мақсади таълим бояд рушди ҳамаҷонибаи шахсияти инсон, афзоиши эҳтиром ба ҳуқуқу озодиҳои инсон бошад. Таълим бояд ба ҳусни тафохум, бурдборию дӯстии миёни тамоми миллатҳо, гуруҳҳои нажодӣ ва маҷзабӣ ва ҳамчунин ба вусъати фаъолияти Созмони Милали Муттаҳид дар роҳи ҳифзи сулҳ мусоидат намояд.

Волидайн дар бобати интиҳоби навъи таълим барои фарзандони хурдсол ҳаққи аввалиятдоранд.

Моддаи 27.

Ҳар як инсон ҳақ дорад, ки дар ҳаёти фарҳангии ҷомеа озодона ширкат варзад, аз ҳунари баҳра барад, дар пешрафти илм саҳм гирад ва аз дастовардҳои он истифода намояд.

Ҳар як инсон ба ҳифзи манфиатҳои моддию маънавии худ, ки самараи корҳои илмӣ, адабӣ ва ҳунарии ӯ мебошанд, ҳақ дорад.

Моддаи 28.

Ҳар як инсон ба тартиботи иҷтимоию байналмилалӣ, ки дар он ҳуқуқу озодиҳои дар ҳамин Эълomia зикршуда қомилан амалӣ шуда метавонанд, ҳақ дорад.

Моддаи 29.

Ҳар як инсон дар назди ҷомеае, ки рушди озод ва қомолоти шахсияти ӯ фақат дар он имконпазир аст, ӯҳдадор мебошад.

Ҳар як инсон дар бобати татбиқи ҳуқуқу озодиҳои худ бояд танҳо ба дараҷае маҳдуд карда шавад, ки аз тарафи қонун фақат бо мақсади таъмини эътирофу эҳтироми ҳуқуқу озодиҳои дигарон ва қонеъ гардонидани талаботи одилонаи ахлоқӣ, тартиботи ҷамъиятӣ ва осудаҳолии умумӣ дар шароити ҷомеаи демократӣ муқаррар карда шудааст.

Татбиқи ин ҳуқуқу озодиҳо ба ҳеҷ ваҷҳ набояд ҳилофи мақсаду усулҳои Созмони Милали Муттаҳид бошад.

Моддаи 30.

Ҳеҷ як аз муқаррароти ҳамин Эълomia набояд барои ба давлате, гурӯҳе ва фарде додани ҳуқуқе тафсир шавад, ки ба ягон ғайолият ё кирдоре, ки мақсад аз он бекор кардани ҳуқуқу озодиҳои дар ҳамин Эълomia баёншуда бошад, асос гардад.